

English	Latvian / Latviešu
<p>Health care for people coming to Scotland to work</p>	<p>Veselības aprūpe cilvēkiem, kas ierodas strādāt Skotijā</p>
<p>In Scotland, most health care is provided by the National Health Service (NHS). If you are coming from overseas to work in Scotland and you live here legally this factsheet tells you how you can get health care from the NHS while you are here.</p>	<p>Skotijā lielāko daļu veselības aprūpes pakalpojumu sniedz <i>National Health Service (NHS)</i> (valsts veselības dienests). Ja jūs ierodaties strādāt Skotijā no ārzemēm un jūs dzīvojat šeit likumīgi, šis informatīvais izdevums paskaidro, kā jūs varat izmantot NHS sniegtos veselības aprūpes pakalpojumus, atrodoties šeit.</p>
<p>I have come from abroad to work in Scotland. Can I get health care from the NHS?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yes. You can get health care from the NHS if you are employed or self-employed in Scotland. • You can also get health care from the NHS if you: <ul style="list-style-type: none"> ○ work on a ship registered in the UK ○ work offshore in UK territory ○ work as a missionary, or ○ have come to Scotland to work as an unpaid volunteer providing services within or similar to health or social services. • If you are from a country in the European Economic Area (EEA) or Switzerland, you can also get health care from the NHS if you have come to Scotland to look for work. 	<p>Es esmu ieradies (-usies) strādāt Skotijā no ārzemēm. Vai es varu saņemt veselības aprūpes pakalpojumus no NHS?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jā. Jūs varat saņemt veselības aprūpes pakalpojumus no NHS, ja jūs esat nodarbināts (-ta) vai pašnodarbināts (-ta) Skotijā. • Jūs varat arī saņemt veselības aprūpes pakalpojumus no NHS, ja jūs: <ul style="list-style-type: none"> ○ strādājat uz AK reģistrēta kuģa; ○ strādājat kādā no AK ārzonās teritorijām; ○ strādājat kā misionārs; vai ○ esat ieradies (-usies) Skotijā, lai strādātu kā brīvprātīgs neatalgots strādnieks, kas sniedz pakalpojumus veselības vai sociālās aprūpes vai tai līdzīgā sfērā. • Ja jūs esat no Eiropas Ekonomiskās Zonas (EEZ) valsts vai Šveices, jūs arī varat saņemt veselības aprūpes pakalpojumus no NHS, ja esat ieradies (-usies) Skotijā, lai meklētu darbu.

Countries in the European Economic Area (EEA):

Austria, Belgium, Bulgaria, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Ireland, Italy, Latvia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, Malta, The Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, United Kingdom.

Eiropas Ekonomiskās Zonas (EEZ) valstis:

Austrija, Beļģija, Bulgārija, Kipra, Čehijas Republika, Dānija, Igaunija, Somija, Francija, Vācija, Grieķija, Ungārija, Islande, Īrija, Itālija, Latvija, Lihtenšteina, Lietuva, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Norvēģija, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Spānija, Zviedrija, Apvienotā Karaliste.

What do I need to do?

- You need to find a family doctor as soon as possible after you arrive in Scotland, and ask them to register you as an NHS patient. You will not have to pay for this.

In Scotland, family doctors are often called General Practitioners or GPs. They work in GP surgeries, medical practices or health centres.

The GP will help you look after all your health needs. They will decide if you need to see another health professional – for example a hospital doctor, or someone in mental health or maternity services. If you do, the GP will make the appointment for you.

- To find a GP, you can phone the NHS helpline on 0800 22 44 88 or look on the internet (www.nhs24.com). The NHS helpline can provide an interpreting service.
- When you have found a GP surgery, contact them and make an appointment to register as an NHS patient.
- If you need an interpreter, ask the GP surgery to arrange this for you. When you make an appointment, tell them what language you prefer to use.

Kas man ir jādara?

- Pēc ierašanās Skotijā jums pēc iespējas ātrāk ir jāatrod ģimenes ārsts un jālūdz jūs reģistrēt kā NHS pacientu. Jums par to nebūs jāmaksā.

Skotijā ģimenes ārsti tiek saukti *General Practitioners* vai GPs (praktizējošie ārsti). Viņi strādā GP ārstu kabinetos, ārstu praksēs vai veselības centros.

GP palīdzēs jums parūpēties par visām jūsu veselības aprūpes vajadzībām. Viņi izlems, vai jums ir nepieciešams apmeklēt citu veselības aprūpes speciālistu – piemēram, ārstu slimnīcā, vai garīgās veselības vai dzemdību speciālistu. Ja ir nepieciešams, GP vienosies par speciālista apmeklējumu.

- Lai atrastu GP, jūs varat piezvanīt uz NHS palīdzības līniju pa tālruni 0800 22 44 88 vai sameklēt to internetā (www.nhs24.com). NHS palīdzības līnija var sniegt tulka pakalpojumus.
- Kad esat atradis (-usi) GP ārsta kabinetu, sazinieties ar viņiem un vienojieties par apmeklējuma laiku, lai reģistrētos kā NHS patients.
- Ja jums ir nepieciešams tulks, palūdziet GP ārsta kabinetu noorganizēt tulka pakalpojumus. Vienojoties par apmeklējumu, informējiet viņus par valodu, kuru vēlaties lietot.

What happens when I register as an NHS patient?

- When you go to the GP surgery, the staff will ask you for some personal information – for example, your name, address and date of birth.
- They will ask to see some documents to help them decide if you can register as an NHS patient. If you need hospital care, staff at the hospital will also ask to see these documents.
- **If you are from the EEA or Switzerland**, NHS staff will ask to see your European Health Insurance Card (EHIC).
- **If you are not from the EEA or Switzerland**, they will ask to see documents that prove you are working in the United Kingdom. For example:
 - **your workers permit**, and
 - **if you are employed**, a recent letter from your employer, or your work contract, or a current pay (wage) slip
 - **if you are self-employed**, invoices or receipts for your work
 - **if you are an unpaid volunteer**, a letter from the organisation you work for that says what type of voluntary work you do.
- If you don't have the documents they ask for, staff at the GP surgery may not be able to register you as an NHS patient.
- If you receive health care from the NHS before you are registered as an NHS patient, you may be asked to pay for this. This may happen, for example, if you are waiting to get the documents you need for registering as an NHS patient. After you are registered, any money you have paid will be returned to you.

Kas notiek, kad es reģistrējos kā NHS patients?

- Kad jūs dodaties uz GP ārsta kabinetu, darbinieki uzdos jums personiskus jautājumus, piemēram, kāds ir jūsu vārds, adrese un dzimšanas datums.
- Viņi palūgs jūs uzrādīt dažus dokumentus, kas palīdzēs viņiem izlemt, vai jūs varat reģistrēties kā NHS patients. Ja jums ir nepieciešama ārstēšana slimnīcā, slimnīcas darbinieki arī vēlēšies redzēt šos dokumentus.
- **Ja jūs esat no EEZ vai Šveices**, NHS darbinieki palūgs jūs uzrādīt jūsu Eiropas veselības apdrošināšanas karti (EVAK) (European Health Insurance Card (EHIC)).
- **Ja jūs neesat no EEZ vai Šveices**, viņi palūgs jūs uzrādīt dokumentus, kas pierāda, ka jūs strādājat Apvienotajā Karalistē. Piemēram:
 - **jūsu darba atļauju**; un
 - **ja esat nodarbināts (-ta)**, nesen rakstītu vēstuli no jūsu darba devēja vai jūsu darba līgumu, vai patreizējo algas izmaksas lapu;
 - **ja esat pašnodarbināts (-ta)**, rēķinus vai kvītis par padarīto darbu;
 - **ja esat brīvprātīgs nealgots strādnieks**, vēstuli no organizācijas, pie kuras jūs strādājat, kas norāda, kāda veida brīvprātīgo darbu jūs veicat.
- Ja jūs nevarēsiet uzrādīt dokumentus, kurus viņi vēlas redzēt, GP ārsta prakses darbinieki nevarēs pierēģistrēt jūs kā NHS pacientu.
- Ja jūs esat saņēmis (-usi) veselības aprūpes pakalpojumus no NHS, pirms jūs esat reģistrējies, jūs var palūgt par to samaksāt. Tas var notikt, piemēram, ja jūs gaidāt, kad saņemsiet dokumentus, kuri ir nepieciešami, lai reģistrētos kā NHS patients. Pēc tam, kad būsiet pierēģistrējies (-usies), nauda, kuru būsiet nomaksājis (-usi), jums tiks atdota.

The United Kingdom has special health care arrangements with some countries outside the EEA.

If you come from one of those countries, you can get some health care from the NHS when you are in Scotland. For more information, call the NHS helpline on 0800 22 44 88 or ask staff at a GP surgery or hospital.

Apvienotajai Karalistei ir īpašas vienošanās attiecībā uz veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu ar valstīm ārpus EEZ robežām. Šīs vienošanās tiek sauktas par “divpusējiem līgumiem par veselības aprūpi”.

Ja esat ieradies (-usies) no vienas no šīm valstīm, jūs varat saņemt dažus veselības aprūpes pakalpojumus no NHS, ja jūs atrodaties Skotijā. Lai saņemtu sīkāku informāciju, piezvaniet uz NHS palīdzības līniju pa tālruni 0800 22 44 88 vai vaicāji GP ārsta prakses vai slimnīcas darbiniekiem.

When I am registered as an NHS patient, is all health care free?

- No. When you are registered as an NHS patient, a lot of your health care will be free. But you will still need to pay for some things – for example, some medicines and dental treatment.
- The leaflet ‘A quick guide to help with health costs’ tells you if you can get free treatment or help with health costs. It is available from citizens advice bureaux and Jobcentre Plus offices. You can also phone the NHS helpline on 0800 22 44 88 and ask for a copy, or look on the internet (www.scotland.gov.uk/healthcosts).

Kad es esmu reģistrējies (-usies) kā NHS patients, vai visi veselības aprūpes pakalpojumi ir bezmaksas?

- Nē. Kad esat reģistrējies kā NHS patients, liela daļa jūsu veselības aprūpes pakalpojumu būs bezmaksas. Taču jums būs jāmaksā par dažām lietām – piemēram, par dažiem medikamentiem un zobārstniecības pakalpojumiem.
- Brošūra ‘*A quick guide to help with health costs*’ sniedz informāciju par to, vai jūs varat saņemt bezmaksas pakalpojumus vai saņemt palīdzību, lai segtu veselības aprūpes izmaksas. Brošūra ir pieejama no *citizens advice bureaux* (pilsoņu konsultāciju biroja) un *Jobcentre Plus* birojiem (darbā iekārtošanās centrs). Jūs varat arī piezvanīt uz NHS palīdzības līniju pa tālruni 0800 22 44 88 un palūgt kopiju, vai aplūkot to internetā (www.scotland.gov.uk/healthcosts).

Can my family get health care from the NHS?

- **If you are registered as an NHS patient, your husband, wife or civil partner, and any of your children who are in Scotland with you, can also get health care from the NHS.** The children must be aged under 16, or under 19 and in full-time education.

Staff at the GP surgery will ask you to fill in a form for your husband, wife or civil partner and for any children. You may need to show your marriage or civil partnership certificate, and birth certificates for your children.

- **What about other members of my family?**
 - **If you are from the EEA or Switzerland**, members of your family who are not from the EEA can get health care from the NHS if they have been allowed to join you in Scotland. They will need to show a document proving that the UK Government has allowed them to do this – for example, an EEA family permit. For more information about EEA family permits, go to the UK Government website for visa services at www.ukvisas.gov.uk or contact the nearest UK Visa Application Centre.
 - **Members of your family who are not from the EEA or Switzerland may also have a right to get health care from the NHS in Scotland in their own right** – for example, if they have been allowed to come here to work or to study.
 - **Members of your family who are from the EEA or Switzerland** can get health care from the NHS. They must have a EHIC card and they should register with a GP.

Vai mana ģimene var saņemt veselības aprūpes pakalpojumus no NHS?

- **Ja jūs esat reģistrējies (-usies) NHS kā pacients, jūsu vīrs, sieva vai civilpartneris (-e) un visi bērni, kas atrodas Skotijā ar jums, arī var saņemt veselības aprūpes pakalpojumus no NHS.** Bērniem ir jābūt jaunākiem par 16 gadiem vai jaunākiem par 19 gadiem un ir jāapmeklē mācības klātienē.

GP ārsta prakses darbinieki palūgs jūs aizpildīt veidlapu jūsu vīra, sievas vai civilpartnera (-es) vai visu bērnu vārdā. Jūs var palūgt uzrādīt laulības vai civilpartnerības reģistrācijas dokumentu un bērnu dzimšanas apliecības.

- **Un citi mani ģimenes locekļi?**
 - **Ja jūs esat no EEZ vai Šveices**, jūsu ģimenes locekļi, kas nav no EEZ, var saņemt veselības aprūpes pakalpojumus no NHS, ja viņi ir saņēmuši atļauju piedoties jums Skotijā. Viņiem būs jāuzrāda dokuments, kas pierāda, ka AK valdība ir atļāvusi viņiem to darīt, piemēram, Uzturēšanās atļauju EEZ valstspiederīgo ģimenes locekļiem. Sīkāku informāciju par Uzturēšanās atļauju EEZ valstspiederīgo ģimenes locekļiem var saņemt AK valdības vīzu pakalpojumu mājas lapā www.ukvisas.gov.uk, vai sazinoties ar tuvāko *UK Visa Application Centre* (Vīzu pieteikumu centru).
 - **Jūsu ģimenes locekļiem, kuri nav EEZ vai Šveices valstspiederīgie, arī var būt tiesības saņemt veselības aprūpes pakalpojumus no NHS pašiem**, piemēram, ja viņi ir saņēmuši atļauju ierasties šeit, lai strādātu vai mācītos.
 - **Jūsu ģimenes locekļi, kuri ir EEZ vai Šveices valstspiederīgie**, var saņemt veselības aprūpes pakalpojumus no NHS. Viņiem ir nepieciešama Eiropas veselības apdrošināšanas karte – EVAK (European Health Insurance Card – EHIC) un viņiem ir jāreģistrējas pie GP.

What happens if I am not registered as an NHS patient?

- If you are not registered as an NHS patient, you can still get some health care from the NHS.

Services that are free for everyone include:

- emergency care in a hospital (in the accident and emergency department or in the casualty department)
 - emergency care at a GP surgery
 - emergency transport in an ambulance
 - sexual health services
 - treatment for some infectious diseases and sexually transmitted infections.
-
- If you need any other health care, and you are not registered as an NHS patient, you will need to pay for it. Staff at the GP surgery or hospital will be able to give you more information about this.

You can get medical insurance to help you with the costs of your care. To find out more about medical insurance, phone the Association of British Insurers on 020 7600 3333 or look on the internet (www.abi.org.uk) and follow the links to the Information For Consumers section.

Kas notiek, ja es neesmu reģistrējies (-usies) kā NHS patients?

- Ja jūs neesat reģistrējies (-usies) kā NHS patients, jūs tik un tā varat saņemt dažus veselības aprūpes pakalpojumus.

Pakalpojumi, kas ir bezmaksas visiem:

- pirmā medicīniskā palīdzība slimnīcā (negadījumu un neatliekamās medicīniskās palīdzības nodaļa vai ātrās palīdzības palāta);
 - neatliekamā palīdzība ģimenes ārsta praksē;
 - neatliekamās palīdzības transports ambulancē;
 - seksuālās veselības pakalpojumi;
 - dažu infekcijas slimību un seksuāli transmisīvo slimību ārstēšana.
-
- Ja jums ir nepieciešami kādi citi veselības aprūpes pakalpojumi un jūs neesat reģistrējies (-usies) kā NHS patients, jums par to būs jāmaksā. GP ārsta prakses vai slimnīcas darbinieki varēs jums sniegt sīkāku informāciju šajā jautājumā.

Jūs varat maksāt par veselības apdrošināšanu, kas palīdzēs jums segt veselības aprūpes izmaksas. Lai uzzinātu sīkāk par veselības apdrošināšanu, piezvaniet uz *Association of British Insurers* (Britu apdrošinātāju asociāciju) pa tālruni 020 7600 3333 vai meklējiet to internetā (www.abi.org.uk) un sekojiet saitēm, kuras jūs aizvedīs uz sadaļu Informācija patērētājiem (Information For Consumers).

How can I find out more?

- **Phone the NHS helpline on 0800 22 44 88** (textphone 18001 0800 22 44 88) for information about health conditions and services. The NHS helpline can provide an interpreting service.
- **Contact your local citizens advice bureau** for free confidential and independent advice about many things, including NHS services and your rights. To find your nearest branch, look in your phone book or on Citizens Advice Scotland's website (www.cas.org.uk).

Other factsheets in this series

- Health care for people coming to Scotland to study
- Health care for asylum seekers and refugees in Scotland
- Health care in Scotland for former UK residents now working abroad
- Health care in Scotland for UK passport holders living abroad
- Health care for UK pensioners visiting Scotland
- Health care in Scotland for holidaymakers from overseas.

You can get these factsheets in another language or format from:

- anywhere you get NHS care
- the NHS helpline on 0800 22 44 88 (textphone 18001 0800 22 44 88)
- www.hris.org.uk
- www.nhs24.com

Kā es varu uzzināt ko vairāk?

- **Piezvaniet uz NHS palīdzības līniju pa tālruni 0800 22 44 88** (*textphone* 18001 0800 22 44 88), lai saņemtu informāciju par veselības stāvokli un pakalpojumiem. NHS palīdzības līnija var sniegt tulka pakalpojumus.
- **Sazinieties ar vietējo pilsoņu konsultāciju biroju**, lai saņemtu bezmaksas konfidenciālu un neatkarīgu konsultāciju daudzos jautājumos, to skaitā NHS pakalpojumiem un jūsu tiesībām. Lai atrastu vietējo filiāli, sameklējiet to telefona grāmatā, vai *Citizens Advice Scotland's* (Skotijas pilsoņu konsultāciju biroja) mājas lapā (www.cas.org.uk).

Citi šīs sērijas informatīvie izdevumi

- Health care for people coming to Scotland to study (Veselības aprūpe cilvēkiem, kas ierodas Skotijā, lai mācītos)
- Health care for asylum seekers and refugees in Scotland (Veselības aprūpe patvēruma meklētājiem un bēgļiem Skotijā)
- Health care in Scotland for former UK residents now working abroad (Veselības aprūpe Skotijā tiem bijušajiem AK rezidentiem, kas tagad strādā ārzemēs)
- Health care in Scotland for UK passport holders living abroad (Veselības aprūpe Skotijā AK pases īpašniekiem, kas dzīvo ārzemēs)
- Health care for UK pensioners visiting Scotland (Veselības aprūpe AK pensionāriem, kas apmeklē Skotiju).
- Health care in Scotland for holidaymakers from overseas (Veselības aprūpe Skotijā atpūtniekiem no ārzemēm)

Jūs varat saņemt šos informatīvos izdevumus citā valodā vai formā:

- visur, kur saņemat NHS veselības aprūpes pakalpojumus
- no NHS palīdzības līnijas pa tālruni 0800 22 44 88 (*textphone* 18001 0800 22 44 88)
- www.hris.org.uk
- www.nhs24.com

Feeling unwell?

- **Go to a pharmacy** and ask for advice. To find your nearest pharmacy, phone the NHS helpline on 0800 22 44 88 or look on the internet (www.nhs24.com).
- **Visit the NHS 24 website** at www.nhs24.com for health information and advice.
- **Contact the GP surgery** where you are registered. If you need an interpreter, ask the GP surgery to arrange this for you.
- **Phone NHS 24 on 08454 24 24 24** or look on the internet (www.nhs24.com) if the GP surgery where you are registered is closed, or if you are not yet registered as an NHS patient. NHS 24 can provide an interpreting service.

In an emergency (if your condition is very serious), phone 999 and ask for an ambulance.

We have tried our best to make sure that the information in this factsheet is correct. However, the factsheet is for guidance only so you should not rely on it as a complete statement of the law. If you are thinking about taking legal action, you should contact a solicitor, a citizens advice bureau or any other advice agency.

Email ask@hris.org.uk to ask for this information in another language or format.

Nejūtaties labi?

- **Dodieties uz aptieku** un lūdziet padomu. Lai atrastu tuvāko aptieku, piezvaniet uz NHS palīdzības līniju pa tālruni 0800 22 44 88 vai sameklējiet to internetā (www.nhs24.com).
- **Apmeklējiet NHS 24 mājas lapu** www.nhs24.com, lai saņemtu ar veselību saistītu informāciju un ieteikumus.
- **Sazinieties ar GP ārsta kabinetu**, kur esat reģistrējies (-usies). Ja jums ir nepieciešams tulks, palūdziet GP ārsta kabinetu noorganizēt tulka pakalpojumus.
- **Piezvaniet NHS 24 pa tālruni 08454 24 24 24** vai meklējiet atbildi internetā (www.nhs24.com), ja GP ārsta kabinets, kur esat reģistrējies (-usies) ir slēgts, vai ja jūs neesat reģistrējies (-usies) kā NHS patients. NHS 24 var sniegt tulka pakalpojumus.

Ārkārtējā gadījumā (ja jūsu stāvoklis ir ļoti nopietns), piezvaniet uz 999 un izsauciet ambulanci.

Mēs esam nopietni strādājuši, lai parūpētos par to, lai informācija šajā informatīvajā izdevumā būtu pareiza. Taču šī informācija ir domāta tikai kā ieteikumi, tādēļ jums nevajadzētu pajauties uz to kā uz likuma burtu. Ja jūs gatavojaties griezties tiesā, jums ir jāsaazinās ar juristu, *pilsonu konsultāciju biroju* vai jebkuru citu konsultatīvo aģentūru.

Nosūtiet e-pastu uz ask@hris.org.uk, lai palūgtu šo informāciju citā valodā vai formātā.

Produced by Health Rights Information Scotland, a project of Consumer Focus Scotland, for the Scottish Government Health Directorates.

Version 2 - Produced in October 2009 - Revision date October 2010

Izdevis *Health Rights Information Scotland, Consumer Focus Scotland* projekts, paredzēts *Scottish Government Health Directorates*.

Versija 2 – Izdots 2009. gada oktobrī – Pārskatīšanas datums 2010. gada oktobris

